

ปัจจัยที่ส่งผลและพัฒนากิจการของระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกทั้งสามรอบ ของ สมศ.

Factors affecting quality levels and quality development of basic educational institutions based on three external quality assessment rounds of Office of National Education Standards and Quality Assessment

วารุณี ลัภนโชคดี³

Warunee Lapanachokdee¹

บทคัดย่อ

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลและพัฒนากิจการของระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจาก ผลการประเมินคุณภาพภายนอกทั้ง 3 รอบ ของ สมศ. มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อศึกษาพัฒนาการและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจาก การประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกถึงรอบสาม และเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะในการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 3 แหล่ง ประกอบด้วย 1) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกทั้งสามรอบและมีข้อมูลอยู่ในฐานข้อมูลของ สมศ. จำนวน 34,961 แห่ง 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา และ 3) ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ไคแอสควร์ และการวิเคราะห์เนื้อหา

³ อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการวิจัยและประเมินทางการศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการวิจัยที่สำคัญ มีดังนี้

1. สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีระดับคุณภาพที่แตกต่างกันตามที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา จำนวนครูผู้สอน และจำนวนนักเรียน

2. สถานศึกษาชั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มีคุณภาพคงที่ และมีพัฒนาการของระดับคุณภาพที่แตกต่างกันตามที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด และเขตพื้นที่การศึกษา โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพหรือการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การพัฒนาโรงเรียนตามข้อเสนอแนะจากประเมิน 2) การวางแผนดำเนินงานของโรงเรียน 3) ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารและผู้บริหาร 4) ปัจจัยเกี่ยวกับครู 5) ความเข้มแข็งของศิษย์เก่า กรรมการสถานศึกษา หน่วยงาน / องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และชุมชน 6) ความพร้อมและความร่วมมือของผู้ปกครอง 7) สภาพแวดล้อมรอบโรงเรียน 8) ความพร้อมของระบบสนับสนุนการเรียนการสอน 9) การพัฒนาครู 10) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 11) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน

3. ข้อเสนอแนะที่สำคัญ มีดังนี้

1) ข้อเสนอแนะในการประเมินสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่สำคัญคือ

1.1) หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการประเมินควรร่วมกันกำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และรูปแบบการจัดทำเอกสาร/หลักฐานให้สอดคล้องกัน 1.2) รูปแบบการประเมินควรเป็นการประเมินแบบกัลยาณมิตรที่ไม่เน้นรูปแบบทางการ ไม่เน้นเอกสาร เป็นการประเมินเชิงประจักษ์ตามสภาพจริง 1.3) ผู้ประเมินต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชั้นพื้นฐาน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และแนวทางการประเมินอย่างถ่องแท้ และมีความเข้าใจพื้นที่/ท้องถิ่นของโรงเรียนที่จะประเมิน

2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาที่สำคัญคือ 2.1) การสร้างขวัญกำลังใจ 2.2) การควบคุมและประเมินคุณภาพครู 2.3) การพัฒนาครูบรรจุใหม่และครูประจำการ 2.4) การพัฒนานักเรียนตามความ

ถนัด 2.5) การสร้างความรับผิดชอบร่วมในการพัฒนาการศึกษา และ 2.6) การศึกษาภาพอนาคตเพื่อกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนานักเรียน

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การประเมินคุณภาพภายนอก

Abstract

There were three objectives in studying factors affecting quality levels and development of the quality of basic educational institutions during round 1 to 3 of ONESQA external quality assessment: to study factors influencing basic educational institutions quality; to investigate the development and causes of quality change among basic educational institutions during round 1 to 3 of the external quality assessment; and to give suggestions on how to assess the basic educational institutions, including giving policy recommendations on improving the standard and quality of education. Three sources of information in this study consisted of 1) 34,961 basic educational institutions being assessed in all three rounds and their information was contained in ONESQA database, 2) experts who have knowledge and experiences on quality assessment of basic educational institutions, and 3) executives and teachers working for basic educational institutions. Frequency, percentage, chi-square, and content analysis were applied in the analysis.

The significant findings were as follows:

1. Quality levels among basic educational institutions were varied according to location, size, educational level, original affiliation, region, province, educational service area, a number of teachers, and a number of students.

2. The quality levels of basic educational institutions were at stable.

The development of quality levels among basic educational institutions were varied according to location, size, educational level, original affiliate, region, province, and educational service area. Factors affecting the quality or changes in quality among the institutions consisted of 1) improvement of the schools abide by the suggestions obtaining from the assessment, 2) action plan of the schools, 3) factors related to management and administrators, 4) factors related to teachers, 5) the strength of the alumni; institutions' committee; public and private organization; and community, 6) readiness and cooperation of parents, 7) schools' environment, 8) preparedness of teaching support systems, 9) teacher development, 10) student care and support system, and 11) in and out-of-class student development activities

3. Significant suggestions were as follows:

1) Suggestions on how to assess basic educational institutions were: 1.1) The organizations being in charge of schools' assessment should cooperate with each other in setting relevant standards; indicators; and evidence/document formatting. 1.2) It should be an assessment in a friendly manner – do not focus on formality and documents. Moreover, it should be evidence-based and authentic assessment. 1.3) External assessors must have relevant knowledge; understanding; and experience to basic education; including comprehension of standards, indicators, and assessment methods; and understand the context of target schools. 2) Policy recommendations to enhance standard and quality of education were as follows: 2.1) Morale building, 2.2) Teacher's quality control and assessment, 2.3) Development teachers for both beginning and experienced teachers, 2.4) Students development which are based on their talents, 2.5) Building educational

development accountability, and 2.6) Studying the future picture to develop the policy or direction on student development.

Key words: Factors affecting quality of basic educational institutions, external quality assessment

บทนำ

การประเมินคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) ดำเนินการมาแล้วสามรอบตั้งแต่ พ.ศ. 2544-2558 ปี ได้แก่ รอบแรก (พ.ศ. 2544-2548) เป็นการประเมิน เพื่อยืนยันสภาพจริงของสถานศึกษา สะท้อนจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา โดยไม่มีการตัดสินผล รอบสอง (พ.ศ. 2549-2553) เป็นการประเมินพัฒนาการจากการนำผลการประเมินรอบแรกมา ใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาและประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น (ประเมินอิงเกณฑ์และอิงพัฒนาการของสถานศึกษา) และให้การรับรองมาตรฐานการศึกษา และรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) เป็นการประเมินเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา พิจารณาจากผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบมากกว่ากระบวนการ คำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละสถานศึกษา และให้การรับรองมาตรฐานการศึกษา

การประเมินคุณภาพภายนอกประกอบด้วยการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาใน 4 ระดับ ได้แก่ การศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา โดยการประเมินคุณภาพภายนอก แต่ละระดับมีการกำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินที่แตกต่างกันตามความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกทั้งสามรอบที่ผ่านมา พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกมีพัฒนาการของผลการประเมินแตกต่างกัน อาทิ มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกอยู่ใน “ระดับคุณภาพดี

มาก” ทั้งสามรอบ มีพัฒนาการของระดับคุณภาพเพิ่มขึ้นทุกรอบ และมีพัฒนาการของระดับคุณภาพลดลง ต่ำกว่าระดับพอใช้ทั้งสามรอบ ซึ่งอำรุง จันทวานิช (2547) กล่าวว่า การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้นั้น การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาถือเป็นนโยบายเร่งด่วนอันสำคัญในการเป็นกลไกให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มีความเป็นเลิศ และมีความเสมอภาคในการให้บริการทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน

สมศ.จึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลและพัฒนาการของระดับคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกทั้งสามรอบ ของ สมศ. เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับระดับคุณภาพของสถานศึกษา พัฒนาการของระดับคุณภาพการศึกษา และปัจจัยที่ส่งผลต่อของระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา ต้นสังกัด และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งยังได้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการเพื่อประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเหมาะสมกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานระดับสูง รวมถึงได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกถึงรอบสาม
3. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะในการดำเนินการเพื่อประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสำหรับเสนอรัฐบาล

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิจัยตามวัตถุประสงค์นี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้คุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความแตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา และจำนวนครูผู้สอน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขั้นตอนการดำเนินการ

การวิจัยตามวัตถุประสงค์นี้มีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

1) รวบรวมข้อมูลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านระดับคุณภาพ ที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา และจำนวนครูผู้สอน จากฐานข้อมูลของ สมศ.

2) จัดเตรียมข้อมูลโดยการให้รหัสตามลักษณะของสถานศึกษาใน 8 ลักษณะ ได้แก่ ระดับคุณภาพ ที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา และจำนวนครูผู้สอน

3) ดำเนินการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับคุณภาพของสถานศึกษาจำแนกตามที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา และจำนวนครูผู้สอน

1.2 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคือข้อมูลคุณภาพและลักษณะของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากฐานข้อมูลของ สมศ.

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับระดับคุณภาพ ที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา และจำนวนครูผู้สอน ของ สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

- 1) การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ
- 2) การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับคุณภาพ ใช้สถิติไคแอสควร์ (Chi-Square)

2. การศึกษาพัฒนาการและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกถึงรอบสาม

การวิจัยตามวัตถุประสงค์นี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์และการสัมภาษณ์เชิงลึก มีเป้าหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจากการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรกถึงรอบสามตาม ปัจจัยด้านที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา จำนวน ครูผู้สอน และปัจจัยเชิงคุณภาพอื่นๆ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ขั้นตอนการดำเนินการ

การวิจัยตามวัตถุประสงค์นี้มีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

1) รวบรวมข้อมูลของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในด้านพัฒนาการของ ระดับคุณภาพ ที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา และ จำนวนครูผู้สอน จากฐานข้อมูลของ สมศ.

2) จัดเตรียมข้อมูลโดยการให้รหัสตามลักษณะของสถานศึกษาใน 8 ลักษณะ ได้แก่ พัฒนาการของระดับคุณภาพ ที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา และจำนวนครูผู้สอน

3) ดำเนินการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพัฒนาการของระดับคุณภาพของสถานศึกษาจำแนกตามที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา และจำนวนครูผู้สอน

4) คัดเลือกสถานศึกษาที่มีพัฒนาการต่างกันใน 4 ลักษณะ ได้แก่

1) คงที่ทั้งสามรอบ 2) ดีขึ้น 3) ลดลง และ 4) เปลี่ยนแปลงแบบไม่มีทิศทาง

5) กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสาเหตุการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพสถานศึกษา

6) สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของสถานศึกษาข้อ (4) เกี่ยวกับสาเหตุการเปลี่ยนแปลงหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษา

2.2 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาการและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกถึงรอบสาม มี 2 แหล่งคือ

1) ข้อมูลพัฒนาการของระดับคุณภาพและลักษณะของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากฐานข้อมูลของ สมศ.

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ของสถานศึกษาที่มีพัฒนาการต่างกัน 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) คงที่ 2) ดีขึ้น 3) ลดลง และ 4) เปลี่ยนแปลงแบบไม่มีทิศทาง

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท ได้แก่

1) แบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของระดับคุณภาพ ที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา และจำนวนครูผู้สอน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับสาเหตุการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษา

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

- 1) การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ
- 2) การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพัฒนาการของระดับ

คุณภาพ ใช้สถิติไคแอสควร์ (Chi-Square)

- 3) การวิเคราะห์สาเหตุการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่ส่งผลต่อของคุณภาพสถานศึกษาใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

3. การพัฒนาข้อเสนอแนะในการดำเนินการเพื่อประเมินสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน และสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสำหรับเสนอรัฐบาล

การวิจัยตามวัตถุประสงค์นี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะในการดำเนินการเพื่อประเมินสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน และสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสำหรับเสนอรัฐบาล มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ขั้นตอนการดำเนินการ

การวิจัยตามวัตถุประสงค์นี้มีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

- 1) กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสมในการประเมินสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน และสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน แนวทางในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

- 2) กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้สัมภาษณ์ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 5 ปี และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการประเมินคุณภาพที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานหรือสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

3) ติดต่อประสานงานเพื่อนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ ในการ สัมภาษณ์

4) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนด

5) สรุปผลการสัมภาษณ์

3.2 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการวิจัย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีผลการประเมินคุณภาพที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานหรือสถานศึกษา ขั้น พื้นฐานที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร สถานศึกษาเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสมในการประเมินสถานศึกษาขั้น พื้นฐานที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน แนวทางในการการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสมใน การประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานและสถานศึกษาขั้น พื้นฐานที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน แนวทางในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการศึกษา

ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการ เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้จากการ

ปัจจัย	ไคสแควร์	df	P
ที่ตั้ง	805.35	4	.00
ขนาด	815.45	12	.00
ระดับชั้น	33,370.28	36	.00
สังกัด	8,745.55	16	.00
ภูมิภาค	1,700.25	24	.00
จังหวัด	3,837.52	304	.00
เขตพื้นที่การศึกษา	7,905.13	896	.00

ประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ในรอบสาม พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีระดับคุณภาพที่แตกต่างกันตามทุกปัจจัยทั้งในด้านที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา จำนวนครูผู้สอน และจำนวนนักเรียน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ผลการศึกษาพัฒนาการและสาเหตุการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกถึงรอบสาม มีดังนี้

2.1 พัฒนาการของระดับคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรกถึงรอบสาม

การศึกษาระดับพัฒนาการของผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกถึงรอบสาม โดยจัดกลุ่มโรงเรียนเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีพัฒนาการคงที่ กลุ่มที่มีพัฒนาการดีขึ้น กลุ่มที่มีพัฒนาการลดลง และกลุ่มที่มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงแบบไม่มี

ทิศทาง พบว่า สถานศึกษาชั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ มีคุณภาพคงที่ รองลงมาคือ มีคุณภาพลดลง มีคุณภาพดีขึ้น และมีคุณภาพเปลี่ยนแปลงแบบไม่มีทิศทาง ตามลำดับ

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการของระดับคุณภาพของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกถึงรอบสาม

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการของระดับคุณภาพของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกถึงรอบสาม เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของพัฒนาการของระดับคุณภาพของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. ทั้งสามรอบ โดยแบ่งพัฒนาการของระดับคุณภาพเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีพัฒนาการคงที่ กลุ่มที่มีพัฒนาการดีขึ้น กลุ่มที่มีพัฒนาการลดลง และกลุ่มที่มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ พบว่า สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีพัฒนาการของระดับคุณภาพที่แตกต่างกันตามทุกปัจจัยทั้งในด้านที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้นสังกัด ภูมิภาค จังหวัด และเขตพื้นที่การศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการของระดับคุณภาพของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน

ปัจจัย	ไคแอสควร์	df	P
ที่ตั้ง	146.76	3	.00
ขนาด	616.89	9	.00
ระดับชั้น	449.57	27	.00
สังกัด	154.48	12	.00
ภูมิภาค	502.79	18	.00
จังหวัด	1,991.90	228	.00
เขตพื้นที่การศึกษา	3,566.09	672	.00

2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจาก การประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกถึงรอบสาม

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพสถานศึกษา ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพหรือการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของสถานศึกษา ดังนี้

2.3.1 การพัฒนาโรงเรียนตามข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งจากการประเมินภายในและการประเมินภายนอก โดยโรงเรียนนำข้อเสนอแนะที่ได้มาประชุมชี้แจงประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรรับทราบ เพื่อร่วมกันจัดทำแผนการพัฒนาโรงเรียน แล้วดำเนินการตามแผนที่กำหนด

2.3.2 การวางแผนดำเนินงานของโรงเรียนอย่างมีทิศทาง โรงเรียนมีการศึกษาคู่มือการประเมินคุณภาพ แล้วจัดทำแผนปฏิบัติการและดำเนินงานของโรงเรียนให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนด จึงทำให้ การดำเนินงานของโรงเรียนมีทิศทางที่เป็นไปตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการประเมินคุณภาพ

2.3.3 ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารและผู้บริหาร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ระบบการบริหารโรงเรียนที่ดี มีความชัดเจนตามกระบวนการ PDCA โดยโรงเรียนมีการพิจารณานำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน เอกลักษณะของชุมชนท้องถิ่น มาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการประเมิน ตลอดจน ความคาดหวัง/ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ วัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของโรงเรียน จากนั้นจึงกำหนดแผนการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายที่กำหนด แล้วจึงดำเนินงานตามแผนที่จัดทำขึ้นโดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งมีการกำกับติดตาม แก้ปัญหา และประเมินผลที่เกิดขึ้นตามตัวบ่งชี้ จากนั้นจึงปรับปรุงพัฒนาตามผลการประเมิน

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม ทำงานเป็นทีม และกระจายอำนาจในการทำงานผ่านรองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้ที่รับผิดชอบงานแต่ละด้านของโรงเรียน เพื่อให้เกิดการกระจายงาน และความรับผิดชอบในการดำเนินงานของโรงเรียน การบริหารดังกล่าวมีการระดมความคิด การร่วมประชุม การปรึกษาหารือช่วยเหลือกัน

แก้ปัญหาเพื่อให้งานสำเร็จโดยการสนทนาทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่อง บุคลากรมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะอย่างทั่วถึง

3. วัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นคุณภาพ บุคลากรยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ให้เกียรติ ให้ความเคารพนับถือกัน ไม่ติเตียนมุ่งร้ายหรืออิจฉาริษยา และมีเป้าหมายที่การทำงานและผลงานที่มีคุณภาพ จะทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนมุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนและคุณภาพของโรงเรียนเป็นหลัก

4. การนิเทศงาน โรงเรียนที่มีคุณภาพจะมีระบบของการนิเทศที่ดี ซึ่งช่วยให้ได้ข้อมูลในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไข ที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งการนิเทศอาจประกอบด้วย 1) การนิเทศจากต้นสังกัด 2) การนิเทศของผู้บริหารโรงเรียน 3) การนิเทศของบุคลากรในโรงเรียน

5. คุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนที่ดีประสบความสำเร็จมักมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำโดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการ มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่ม สามารถบริหารงานโดยสร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง เป็นที่เคารพ ไว้วางใจ เป็นที่ปรึกษาที่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ ให้กำลังใจ เห็นอกเห็นใจ ร่วมลงมือปฏิบัติงานกับครู เป็นแบบอย่างในการทำงานและการปฏิบัติตน มีมนุษยสัมพันธ์ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู ไม่สร้างความขัดแย้งแตกแยก รวมทั้งมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงาน/ชุมชนภายนอกโรงเรียน มีการกำกับติดตามประเมินผล และ มีความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการบริหารงาน และมีการสร้างขวัญและกำลังใจ

6. ความร่วมมือของบุคลากรภายในโรงเรียน โดยมีการประชุมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการทำงาน และเน้นการมีส่วนร่วมและร่วมมือกันเพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยมีความร่วมมือในหลายระดับ ได้แก่ ระดับหมวดหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ ระดับสายชั้นหรือระดับชั้น ระดับฝ่ายหรืองานที่รับผิดชอบ และระดับโรงเรียน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีระบบ มีการกำกับติดตามความก้าวหน้า และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันเวลาที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้บุคลากรในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมทั้งการรับรู้รับทราบ ร่วมคิด ร่วมทำ

ร่วมรับผิดชอบ ร่วมดำเนินงาน ร่วมแก้ปัญหา และร่วมภาคภูมิใจกับความสำเร็จของงาน ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกรัก จิตสำนึกความเป็นเจ้าของให้กับบุคลากรของโรงเรียน

2.3.4 ปัจจัยเกี่ยวกับครู ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ความรู้และประสบการณ์ของครู ครูที่จบการศึกษาในสาขาวิชาที่ตรงกับรายวิชาที่สอนและมีประสบการณ์การสอนจะส่งผลให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

2. คุณลักษณะของครู ได้แก่ ความพร้อม มีจิตวิญญาณครู ความมุ่งมั่น ตั้งใจ ความเสียสละ ความทุ่มเทในการจัดการเรียนการสอนและการทำงาน ความเอาใจใส่นักเรียน ความเข้าใจหลักสูตรและเทคนิคการสอน การแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ความเป็นมืออาชีพในการจัดการเรียนการสอน การดูแลและเข้าใจความแตกต่างของนักเรียน การเป็นแบบอย่าง ความรักผูกพันกับโรงเรียน ความสามัคคี ความรับผิดชอบ ความตระหนักรู้หน้าที่ ความร่วมมือกับโรงเรียน และมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งคุณภาพ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ครูที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน รู้จักและเข้าใจนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัย ได้รับการยอมรับ และมีความสุขที่ได้เรียน (safe environment) จึงตั้งใจและทุ่มเทกับการเรียน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพ

4. การพัฒนาครู ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การพัฒนาตามความต้องการของครูในแต่ละกลุ่มสาระหรือแต่ละงาน 2) การพัฒนาตามความต้องการจำเป็นของครูหรือตาม ID Plan ของครูแต่ละคน และ 3) การพัฒนาตามนโยบายของต้นสังกัดและตามการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ในหัวข้อหรือประเด็นที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยทันกับการเปลี่ยนแปลงหรือนโยบายที่กำหนด

2.3.5 ความเข้มแข็งของศิษย์เก่า หากศิษย์เก่ามีความรักและผูกพันกับโรงเรียน จะให้การสนับสนุนโรงเรียนทั้งในด้านงบประมาณ แรงงาน การระดมทุน/ทรัพยากร การร่วมคิดร่วมวางแผน และร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษา

2.3.6 ความเข้มแข็งของกรรมการสถานศึกษา หน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และชุมชนเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนทั้งในด้านงบประมาณ ทุนการศึกษา แรงงาน การระดมทุน ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ที่ดี

2.3.7 ความพร้อมและความร่วมมือของผู้ปกครองในการดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือนักเรียนทั้งในด้านพฤติกรรมและการเรียน และความร่วมมือกับกิจกรรมของโรงเรียน

2.3.8 สภาพแวดล้อมรอบโรงเรียน โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสุข สดชื่น ปลอดภัย และไม่มีมลพิษ นักเรียนและบุคลากรจะเรียนและทำงานด้วยความสุข มีความผ่อนคลาย และไม่มีความกังวล

2.3.9 ความพร้อมของระบบสนับสนุนการเรียนการสอน โรงเรียนที่มีระบบสนับสนุนการเรียนการสอนที่ดีและมีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนการสอน จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

2.3.10 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนที่ดีมีคุณภาพต้องมีระบบดูแลช่วยเหลือที่ดีเนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีปัญหาไม่เหมือนกันทั้งปัญหาการเรียน ปัญหาพฤติกรรม และปัญหาครอบครัว โรงเรียนจึงต้องสำรวจเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วกำหนดวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสมผ่านความร่วมมือของผู้ปกครอง นอกจากนี้ การมีระบบส่งต่อนักเรียนตามระดับชั้น จะช่วยให้ครูรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผน การแก้ปัญหา และการส่งเสริมนักเรียนให้สามารถเรียนได้ดีอย่างมีคุณภาพ

2.3.11 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน โรงเรียนที่มีคุณภาพดีจะมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลายทั้งการสอดแทรกผ่านการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมเพิ่มเติมนอกห้องเรียน

3. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการเพื่อประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายใน การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการเพื่อประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการประกันคุณภาพคือ ผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้นจึงต้องสร้างความเข้าใจ ความตระหนักถึงความสำคัญ และการมีเจตคติที่ดีต่อการการประกันคุณภาพ แก่ผู้บริหารเป็นลำดับแรก

2. หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการประเมินโรงเรียนควรร่วมกัน กำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และรูปแบบการจัดทำเอกสาร/หลักฐานให้สอดคล้องกัน เพื่อลดภาระของโรงเรียนในการจัดเตรียมเอกสาร/หลักฐานประกอบการประเมิน

3. สมศ. เป็นหน่วยงานกลางที่เป็นกลไกทางอ้อมในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ดังนั้น ควรมีบทบาทในการประเมินเพื่อพัฒนาโรงเรียนมากกว่าการประเมินเพื่อตัดสินคุณภาพ โดย สมศ. ควรรายงานผลการประเมินที่มีข้อเสนอแนะในการพัฒนาให้กับโรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้โรงเรียนและต้นสังกัดดำเนินการพัฒนาและนิเทศกำกับติดตามการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน จากนั้น สมศ. จึงเข้าประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาอย่างเป็นวงจรต่อเนื่อง

4. สมศ. ควรใช้รูปแบบการประเมินแบบกัลยาณมิตรที่ไม่เน้นรูปแบบทางการ ไม่เน้นเอกสาร เป็นการประเมินเชิงประจักษ์ตามสภาพจริง ในลักษณะของการเยี่ยมชมโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ใช้เอกสารที่มีอยู่ใน การทำงานปกติตามระบบของโรงเรียน ไม่เน้นการจับผิด เป็นการประเมินที่อาจไม่จำเป็นต้องมีการนัดหมายล่วงหน้า และมีการดูแลช่วยเหลือผ่านการให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพมากกว่าการตัดสินคุณภาพ

5. สมศ. ควรคัดเลือกหรือพัฒนาผู้ประเมินให้มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และแนวทางการประเมินอย่างถ่องแท้ มีความยุติธรรม เข้าใจบริบท สามารถเข้าประเมินโรงเรียนแบบกัลยาณมิตร เข้าใจกฎ ระเบียบ และข้อปฏิบัติของโรงเรียนในสภาวะปัจจุบัน มีความรู้ที่ทันสมัยเกี่ยวกับแนวโน้มและ

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา รวมทั้งสามารถรายงานผลการประเมินและให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโรงเรียนได้สอดคล้องตรงตามสภาพจริง

6. ระยะเวลาและจำนวนผู้ประเมินควรปรับเปลี่ยนตามขนาดและสภาพที่เกิดขึ้นจริงในขณะประเมิน เพื่อให้มีความเหมาะสมและเพียงพอในการรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลของโรงเรียน

7. คู่มือการประเมินคุณภาพควรมีความชัดเจน อ่านเข้าใจง่าย และเผยแพร่ล่วงหน้าก่อนเริ่มต้น การประเมินในแต่ละรอบ เพื่อให้โรงเรียนมีเวลาเพียงพอในการศึกษา วางแผน ดำเนินงานของโรงเรียนให้สอดคล้องกับ การประเมิน และจัดเตรียมเอกสาร/หลักฐานรองรับการประเมิน

8. การเขียนรายงานการประเมินควรมีคำอธิบายเพิ่มเติม โดยเชื่อมโยงผลการประเมินกับบริบทของโรงเรียนและครอบคลุมสิ่งที่โรงเรียนดำเนินการ ไม่ใช่รายงานเฉพาะระดับคุณภาพของโรงเรียนโดยขาดการอธิบาย

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ มีดังนี้

1. การสร้างขวัญกำลังใจ การยกย่องเชิดชูเกียรติ การยกระดับและการพัฒนาวิชาชีพครู โดยสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูทั้งในด้านผลตอบแทน ความก้าวหน้า สวัสดิการ และการเคารพยกย่องในสังคม มีการให้รางวัลครูดีที่มีผลงานสะท้อนถึงความสำเร็จและความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานครู ซึ่งเป็นการจูงใจให้คนเก่ง คนดี เข้าสู่วิชาชีพ เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติและเป็นการยกระดับและพัฒนาวิชาชีพครู

2. การควบคุมคุณภาพของผู้ประกอบวิชาชีพครู และการประเมินคุณภาพครู โดยมีการสอบเพื่อรับ ใบประกอบวิชาชีพครูก่อนการบรรจุเป็นครูประจำการ และเมื่อได้รับการบรรจุแล้วต้องมีการประเมินอย่างต่อเนื่องจากเพื่อรักษาหรือคงไว้ซึ่งคุณภาพ ทั้งยัง ควรมีการลงโทษสำหรับครูที่ขาดประสิทธิภาพหรือขาดจรรยาบรรณในวิชาชีพ นอกจากนั้น ควรประเมินคุณภาพครู เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูเกี่ยวกับ

ความสำเร็จ จุดเด่น จุดอ่อน ปัญหา และแนวทางการปรับปรุง/พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีคุณภาพซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในที่สุด โดยควรนำคุณภาพนักเรียนมาใช้ประกอบการประเมินเพื่อพิจารณาความดีความชอบหรือคุณภาพของครู

3. การบรรจุครูให้ครบชั้น/ครบกลุ่มสาระการเรียนรู้ การมอบหมายให้ครูสอนในรายวิชาที่ตรงหรือเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และการส่งเสริมให้ครูสอนในโรงเรียนท้องถิ่น โดยจัดบรรจุครูให้ครบชั้นในโรงเรียนระดับประถมศึกษา และครบกลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้งยัง ควรมอบหมายให้ครูสอนในรายวิชาที่ตรงหรือเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และควรส่งเสริมให้ครูได้สอนในโรงเรียนท้องถิ่นของครู ซึ่งจะช่วยให้ครูได้รู้จักนักเรียน รู้จักผู้ปกครอง รู้จักชุมชน และชุมชนรู้จักครู นอกจากนั้น ครูที่อยู่ในท้องถิ่นยังมีความรัก ความผูกพัน และมีความภาคภูมิใจในการพัฒนานักเรียนหรือโรงเรียนในท้องถิ่นให้มีคุณภาพ

4. การพัฒนาครู โดยครูบรรจุใหม่ควรได้รับการอบรมเสริมความรู้และทักษะเกี่ยวกับจิตวิทยาครู เทคนิคการสอน จรรยาบรรณครู กฎระเบียบและแนวปฏิบัติราชการในโรงเรียน ส่วนครูประจำการควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มความรู้และความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอนโดยตรง นอกจากนั้น ควรมีการอบรมพัฒนาครูประจำการอย่างต่อเนื่องในประเด็น/หัวข้อที่มีความจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน หรือหัวข้อที่เป็นประโยชน์และเป็นจุดเน้นในการพัฒนานักเรียน หรือเป็นประเด็น/หัวข้อใหม่ที่สอดคล้องกับนโยบาย การเปลี่ยนแปลงหรือทิศทางการศึกษา

5. การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คุณธรรม และจริยธรรม ทักษะการคิด ทักษะการสืบค้น และทักษะชีวิต แก่นักเรียน เพื่อให้ได้นักเรียนที่เก่ง ดี และเด็บโต เป็นประชาชนที่มีคุณภาพ สร้างสังคมที่มีความสงบสุขและมีความปรองดอง สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความปลอดภัย มีสวัสดิภาพ สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ สามารถรับมือกับปัญหาความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ และความสามารถปรับตัวได้ในอนาคต

6. การตรวจสอบและพัฒนานักเรียนตามความถนัด เพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนและ ไม่เกิดความสูญเปล่า

7. การสร้างความรับผิดชอบร่วมในการพัฒนาการศึกษา โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่โรงเรียน ผู้ปกครอง เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานภาครัฐและเอกชน และชุมชน เข้ามามีบทบาทในการกำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน การร่วมกำหนดแผนหรือแนวทางในการพัฒนานักเรียนไปสู่เป้าหมาย การร่วมระดมทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนานักเรียน การร่วมดำเนินการพัฒนานักเรียน การร่วมตรวจสอบ ติดตาม กำกับ และนิเทศการดำเนินงานของโรงเรียน และการร่วมปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน

8. การกระจายอำนาจ การให้อิสระในการบริหารโรงเรียน การกำกับดูแล และการนิเทศโรงเรียน โดยควรกระจายอำนาจการบริหารโรงเรียนให้มีระดับลดหลั่นกันจากระดับบนสู่ระดับล่าง มีการสร้างระบบการบริหารโรงเรียนที่เป็นอิสระในลักษณะการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐาน (school based management) ไม่บริหารแบบรวมศูนย์ และมีระบบ การกำกับดูแลและการนิเทศติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันผลิตครู มีดังนี้

1. การคัดเลือก/คัดสรรผู้ที่มีความรักในอาชีพครู ให้ได้เข้าศึกษาเพื่อเข้าสู่วิชาชีพครูในอนาคต

2. การปลูกฝังจิตวิญญาณ จรรยาบรรณครู ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ทักษะการถ่ายทอดความรู้ เทคนิค/วิธีการสอน และการประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน

3. การพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้มากกว่าการเรียนรู้ความรู้ในเนื้อหา เพื่อให้สามารถเรียนรู้ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องและมีความรู้ที่ทันสมัย

4. การผลิตครูให้มีความรู้ในกลุ่มสาระที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถสอนได้หลากหลายกลุ่มสาระ

5. การผลิตครูให้มีความเชื่อมโยงกับภาระงานครูในชีวิตจริง โดยให้นิสิต/นักศึกษาครูเรียนรู้เกี่ยวกับกฎ ระเบียบในการประพฤติตน การจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยให้เข้าไปสัมผัสการทำงานของครูตั้งแต่เริ่มเรียนชั้นปีที่ 1 จนกระทั่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพในชั้นปีสุดท้าย เพื่อให้ได้เรียนรู้งานครูในสภาพจริงอย่างต่อเนื่อง รอบด้าน และครอบคลุม

6. การศึกษาภาพอนาคตเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนานิสิต/นักศึกษาครู โดยควรมีการมองภาพอนาคตทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อพัฒนานิสิต/นักศึกษาครู ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อจะได้สามารถพัฒนานักเรียนได้ต่อไป

7. การพัฒนาหรือเปิดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการในการศึกษาต่อของครู และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาครูกับโรงเรียนหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อจัดหลักสูตรอบรมที่สามารถพัฒนาครูในประเด็นที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู หรือเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครู

ข้อเสนอแนะสำหรับกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ มีดังนี้

1. ควรควบคุมการผลิตสื่อให้ได้สื่อที่มีคุณภาพ มีเนื้อหาสาระที่จริงใจสังคม นำเสนอขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมที่ดีของไทยที่สามารถเป็นตัวอย่างในการประพฤติปฏิบัติตนที่ดีแก่ผู้รับชม รวมทั้งควรควบคุมและปิดช่องทาง การเข้าถึงสื่อที่เป็นอันตรายหรือสร้างความเสื่อมถอยแก่สังคม เพื่อป้องกันการเข้าถึงสื่อดังกล่าวของนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเชิงบูรณาการ มีดังนี้

1. ควรอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอบรมดูแลนักเรียนแก่ผู้ปกครอง (family literacy) ตั้งแต่ความพร้อมก่อนการตั้งครรภ์ ะหว่างตั้งครรภ์ ภายหลังคลอด จนกระทั่งอยู่ในวัยเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนา ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัย

2. ควรระดมทรัพยากรเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาโรงเรียน ต้นสังกัดของโรงเรียนต้องส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน โดยให้โรงเรียนเสนอแผนการพัฒนาโรงเรียนตามผลการประเมินคุณภาพและเสนอขอทรัพยากรสนับสนุนตามที่จำเป็น จากนั้นต้นสังกัดให้การสนับสนุนทรัพยากรตามที่โรงเรียนเสนอขอและติดตาม นิเทศ กำกับติดตามดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนตามแผน เพื่อตรวจสอบการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพหรือการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลากหลายปัจจัย ซึ่งมีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1) การพัฒนาโรงเรียนตามข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพการศึกษา ทั้งจากการประเมินภายในและ การประเมินภายนอก ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนสามารถนำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาใช้ในการจัดทำแผนการพัฒนาโรงเรียน แล้วดำเนินการตามแผนที่กำหนด ซึ่งหากโรงเรียนมีการดำเนินการดังกล่าวแล้วจะทำให้สามารถพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีทิศทาง สามารถเสริมจุดเด่นที่มีอยู่ และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้โรงเรียนมีการพัฒนาคุณภาพและมีการดำเนินงานที่เป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพที่ว่าเพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดและเพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2555)

2) ระบบการบริหารโรงเรียนที่ดี มีความชัดเจนตามกระบวนการ PDCA ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการบริหารคุณภาพที่ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนา ดังคำกล่าวของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2015) ที่ว่า PDCA เป็นแนวคิดหนึ่งที่ไม่ได้ให้ความสำคัญเพียงแค่การวางแผน แต่แนวคิดนี้เน้นให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมี

ระบบ โดยมีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนา ทุกครั้งที่ การดำเนินงานตามวงจร PDCA หมุนครบรอบจะเป็นแรงส่งสำหรับการดำเนินงานในรอบต่อไปและก่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

3) ปัจจัยด้านการบริหารและผู้บริหาร ที่มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทำงานเป็นทีม วัฒนธรรม การทำงานที่มุ่งเน้นคุณภาพ การนิเทศงาน คุณลักษณะของผู้บริหาร ที่มีภาวะผู้นำ ความร่วมมือของบุคลากร และการประสานงานและติดต่อสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2554) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการบริหารจัดการโรงเรียน เพราะผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพเป็นผู้ที่มีเป้าหมายความสำเร็จที่ชัดเจนและมีความมุ่งมั่นที่จะไปสู่เป้าหมายนั้นให้ได้ พุ่มเทพลงกายและความคิดอย่างเต็มกำลัง มีความเป็นผู้นำทางวิชาการสูง มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ รอบรู้ เป็นที่พึ่งทางวิชาการให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ มีความสามารถในการจัดการองค์กร บริหารจัดการให้มีครูสอนอย่างพอเพียง มอบหมายงาน ให้บุคลากรได้เหมาะกับศักยภาพ สอดรับกับภาระและปริมาณงาน ใช้หลักการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมในการบริหาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา ทรัพย์เสถียร (2546) ที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น สุวิมล วงศ์วานิช (2543) ยังได้กล่าวว่า ความเป็นผู้นำของผู้บริหารและการสื่อสารที่ดี เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทั้งยังสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพของ อังศัรวา วงศ์รักษา (2549) ที่พบว่า การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษานั้นผู้บริหารจะต้องมีการพัฒนาด้านภาวะผู้นำ โดยขวัญจิตต์ เนียมเมตุ (2552) ได้กล่าวว่าผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะผู้นำทางวิชาการสามารถพัฒนางานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงมีคุณภาพตามที่ต้องการ และยังสอดคล้องกับ Kijai (1984 อ้างถึงใน เยาวลักษณ์ แสงสร้อย, 2542) ซึ่งได้ศึกษาคุณลักษณะของสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จใน 5 ปัจจัย ได้แก่ บรรยากาศของสถานศึกษา ภาพพจน์ของสถานศึกษา ความเป็นผู้นำทางวิชาการ ความสามารถในการคิดของ

ผู้บริหาร และความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับสถานศึกษา ซึ่งพบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับความสำเร็จสูงกว่าปัจจัยอื่นๆ นอกจากนั้น อติพร ทองหล่อ (2546) ได้กล่าวว่าวัฒนธรรมของโรงเรียนเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่บุคลากรยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ กันเกิดจากความเชื่อ ค่านิยม และความคาดหวังจากผู้ปฏิบัติงานในองค์กรนั้น วัฒนธรรมของโรงเรียนที่ดีจึงส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีของบุคลากร ซึ่งนำไปสู่ประสิทธิผลของโรงเรียน โดย สยาม สุ่มงาม (2541) กล่าวว่าบุคลากรในสถานศึกษาที่เข้าใจและส่งเสริมซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน มีแบบแผนการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นความสำเร็จของงานเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นไปตามคำกล่าวของ พนม พงษ์ไพบูลย์ (2536) ที่ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่สำคัญสามประการ คือ กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศการศึกษาให้มีความสัมพันธ์และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังสอดคล้องกับจำรัส นองมาก (2531) ที่พบว่า การแนะนำด้านวิชาการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษา โดยสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลดี ผู้บริหารและครูจะร่วมมือกันให้คำแนะนำด้านวิชาการในการนำไปใช้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

4) ปัจจัยด้านครู ที่ประกอบด้วย ความรู้และประสบการณ์ของครูและคุณลักษณะของครู ซึ่งเป็นตามคำกล่าวของ Barber (2009) ที่ว่า “คุณภาพการศึกษาไม่สูงเกินไปกว่าคุณภาพของครู” (The quality of an education system cannot exceed the quality of its teachers) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คุณภาพของการศึกษาย่อมขึ้นกับคุณภาพของครู หากครูทำหน้าที่ของครูได้อย่างมีคุณภาพ ย่อมเชื่อมั่นได้ว่าการศึกษาระดับชาติจะมีคุณภาพ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2554) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดใน การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่ต้องการได้ คือ ครู ซึ่งมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง 2 ส่วน ได้แก่ คุณภาพของตัวครู และคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลของครู ครูที่ดีต้องมีความรักศรัทธาในอาชีพ เมตตาและเอาใจใส่ลูกศิษย์ เป็นแบบอย่างที่ดีของลูกศิษย์ หมั่นพัฒนาตนเอง

เข้ากับผู้ปกครองและชุมชนได้ดี และสิ่งสำคัญที่สุดคือ ครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน (ถ่ายทอดความรู้ และต่อยอดความรู้ให้ผู้เรียนได้) อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับประโยชน์ที่จะเกิดกับลูกศิษย์เป็นอันดับแรก และสอดคล้องกับจอร์ส นองมาก (2531) ที่กล่าวถึงปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษา คือครูมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ อุทิศตนเองเพื่อการสอน ทั้งยังสอดคล้องกับพระมหาสุรพงษ์ กาญญ (2551) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาคือครูมีความสามารถในการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบ เข้าใจหลักสูตร และเป็นแบบอย่างที่ดี

5) ความเข้มแข็งของศิษย์เก่า กรรมการสถานศึกษา หน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และชุมชนเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับประวิดา มีเปี่ยมสมบูรณ์ ธร สุนทรายุทธ และ สมุท ขำนาญ (2556) ซึ่งพบว่าปัจจัยด้านชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม และ ยังสอดคล้องกับ อังศัวรา วงศ์รักษา (2549) ที่เสนอว่าชุมชนควรให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมต่างๆ พร้อมทั้งมีการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2533) ที่ว่าความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งยังสอดคล้องกับพระมหาสุรพงษ์ กาญญ (2551) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาคือชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยร่วมบริจาคทรัพย์สินของ ช่างงาน และเป็นลูกจ้างรายเดือน รวมทั้งมันทิพย์ ทรงกิตติพิศาล (2552) ที่พบว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ทั้งยังสอดคล้องกับจอร์ส นองมาก (2531) ที่กล่าวถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่าการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนจะทำให้โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากชุมชนในทุกๆ ด้าน

6) ความพร้อมและความร่วมมือของผู้ปกครองในการดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือนักเรียนทั้งในด้านพฤติกรรมและการเรียน และความร่วมมือกับกิจกรรมของโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ปกครอง มีบทบาทที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สาลินี วงษ์แสง (2546) ที่พบว่าปัจจัยด้านครอบครัว มีอำนาจในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Morrow and Wilson (1991) ที่พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีพ่อแม่ที่ให้คำแนะนำ ยอมรับ แสดงความสนใจ และเข้าใจ ทำให้มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีพ่อแม่ที่ชอบชมเชย เข้มงวดกดดันเด็กจนเกินไป ลงโทษเด็กบ่อยๆ หรือให้ความคุ้มครองเด็กมากเกินไปจนเกินไปจนมีความตึงเครียด และขัดแย้งกัน และสอดคล้องกับสมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2541) ที่กล่าวถึงสถานศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเป็นสถานศึกษาที่มีความร่วมมือระหว่างบ้านและสถานศึกษา

7) สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ความพร้อมของระบบสนับสนุนการเรียนการสอน สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับประวีตา มีเปี่ยมสมบูรณ์ ธร สุนทรายุทธ และ สมุทร ชำนาญ (2556) ที่พบว่า ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสามารถร่วมพยากรณ์มาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมได้ ทั้งนี้เพราะอาคารสถานที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐาน ประกอบไปด้วยอาคารที่ใช้ทำการเรียนการสอน อาคารประกอบอื่นๆ รวมทั้งบริเวณโรงเรียน และสิ่งแวดล้อมที่ดีย่อมจะส่งผลให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และ สังคมอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับอุทัย บุญประเสริฐ (2543) ซึ่งกล่าวว่าสถานศึกษาที่ดีควรมีลักษณะที่ดี 10 ประการดังนี้ 1) ความเพียงพอ หมายถึง พื้นที่มีอาคาร ห้องเรียน และอุปกรณ์ต่างๆ อย่างเพียงพอ 2) ความเหมาะสม หมายถึง ความเหมาะสมในการเลือกที่ตั้งของโรงเรียน ลักษณะของพื้นที่ การจัดห้องต่างๆ เป็นต้น 3) ความปลอดภัย หมายถึง การป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายต่างๆ 4) สุขลักษณะ หมายถึง การพิจารณาส่งเสริมในด้านสุขภาพและอนามัยให้เป็นหลัก

5) ระยะทางการติดต่อ หมายถึง เส้นทางจากบ้านมาโรงเรียนหรือจากจุดต่างๆ ในบริเวณโรงเรียน 6) การยืดหยุ่นได้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพื้นที่นั่งกันห้องหรืออุปกรณ์เครื่องใช้ให้ได้ประโยชน์แก่กิจกรรมหลายๆ อย่าง 7) ประสิทธิภาพ หมายถึง การใช้พื้นที่อาคาร อุปกรณ์ต่างๆ ให้ได้ผลเต็มที่ 8) การประหยัด หมายถึง การวางแผนผังบริเวณออกแบบอาคารให้คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุนไปและเสียค่าบำรุงน้อย 9) การขยายตัว หมายถึง การขยายตัวของบริเวณและอาคารโดยมี การออกแบบที่เหมาะสม ขยายตัวได้ง่าย และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อย และ 10) รูปร่างหมายถึง การวางบริเวณโรงเรียน อาคาร การตกแต่งภายในและภายนอกให้เป็นที่ชื่นชมแก่ผู้พบเห็น และสอดคล้องกับสมมติ สันธุระเวช (2541) ที่กล่าวถึงสถานศึกษาที่มีคุณภาพว่าจะต้องเป็นสถานศึกษาที่มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งยังสอดคล้องกับ พระมหาสงพรการุณ (2551) ที่พบว่าการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่ดี การใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม และการมีอุปกรณ์ที่เพียงพอเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา

8) ความพร้อมของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับประวัติ มีเปี่ยมสมบูรณ์ ธร สุนทรายุทธ และ สมุทร ชำนาญ (2556) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านนักเรียนสามารถร่วมพยานมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถม ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมได้ ทั้งนี้เพราะนักเรียนนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อโรงเรียน เป็นความสามารถของโรงเรียนในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เสริมสร้างและฝึกอบรมให้นักเรียนมีความรู้ มีเหตุผล มีคุณธรรม มีความประพฤติดี และมีทักษะในการเรียนต่อไป

9) ระบบการส่งต่อและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สุรพันธ์ ตันศรีวงศ์ (2538) ที่กล่าวว่าความสามารถของนักเรียนและความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษา ปัจจัย ความแตกต่างระหว่างบุคคลนั้นเกิดจากสาเหตุใหญ่ๆ ได้แก่ กรรมพันธุ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งความแตกต่างระหว่างนักเรียนนั้น ถ้าได้รับการพิจารณาก่อนการสอนจะทำให้ครูทราบความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน เพื่อนำมาวางแผน การดำเนินการสอนว่าจะสอน

อย่างไรให้เหมาะสมกับนักเรียน ให้นักเรียนทำงานได้อย่างเหมาะสมและตรงกับความสามารถและควรได้รับการส่งเสริมให้มีศักยภาพมากขึ้นให้เท่าเทียมกันกับนักเรียนคนอื่น ๆ ส่งผลให้บรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนราบรื่นยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับมโนทัศน์ ทฤษฎีจิตพิศาล (2552) ที่พบว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิจัยครั้งนี้พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีระดับคุณภาพและพัฒนาการของระดับคุณภาพที่แตกต่างกันตามปัจจัยทางกายภาพทั้งในด้านที่ตั้ง ขนาด ระดับชั้น สังกัด ภูมิภาค จังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา จำนวนครูผู้สอน และจำนวนนักเรียน และแตกต่างกันตามปัจจัยอื่นๆ ที่ประกอบด้วย การพัฒนาโรงเรียนตามข้อเสนอแนะจากประเมินคุณภาพ การวางแผนดำเนินงานของโรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารและผู้บริหาร ปัจจัยเกี่ยวกับครู ความเข้มแข็งของศิษย์เก่า ความเข้มแข็งของกรรมการสถานศึกษา หน่วยงาน/องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน และชุมชนเครือข่าย ความพร้อมและความร่วมมือของผู้ปกครอง สภาพแวดล้อมรอบโรงเรียน ความพร้อมของระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล ความพร้อมของนักเรียน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องตั้งแต่องค์กรศึกษาธิการ ต้นสังกัด และโรงเรียน ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปกำหนดแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผลการวิจัยในแต่ละประเด็น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. เมื่อ สมศ. ได้นำข้อเสนอแนะในการดำเนินการเพื่อประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้แล้ว ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามผลการดำเนินการว่าเกิดความสำเร็จ จุดอ่อน จุดแข็ง หรือปัญหาในการดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างไร เพื่อนำมาผลการวิจัยที่ได้มากำหนดแนวทางการดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพและพัฒนาการของระดับคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญจิตต์ เนียมเกตุ. (2552). **ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต3.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.** กรุงเทพฯ : พรินทวนกราฟฟิค.
- จรัส นองมาก. (2531). ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจของครูกับพฤติกรรมผู้นำของครูใหญ่. **วารสารกองทุนสงเคราะห์การศึกษาเอกชน.** 1(3): 6-9
- ประวิตา มีเปี่ยมสมบุญ ธร สุนทรายุทธ และสมุทรา ชำนาญ. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม. **วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย บุรพา.** 7(1): 91-102.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2536). **คิดแบบอินเดีย.** สยามโพสต์. (7): 27.
- พระมหาสพรพงษ์ การุณ. (2551). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- เพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, สถาบัน. (2015). **PDCA หัวใจสำคัญของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง.** สืบค้นจาก <http://www.ftpi.or.th/2015/2125>.

มนทิพย์ ทรงกิตติพิศาล. (2552). **ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศ** ไทย. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เยาวลักษณ์ แสงสร้อย. (2542). **ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยการวิเคราะห์ด้วยโมเดลเชิงเส้นระดับลดหลั่น**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), สำนักงาน. (2555). **คู่มือผู้ประเมินเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2554-2558)**. กรุงเทพฯ:

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2554). **แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์. (2541). การประกันคุณภาพการศึกษา. **วารสารการพัฒนการศึกษา**, 20(58): 45-58.

สยาม สุ่มงาม. (2541). **กระบวนการดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนนาร่อง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สาลินี วงษ์เส็ง. (2546). **ปัจจัยที่ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขตการศึกษา 12**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สุพัตรา ทรัพย์เสถียร. (2546). การพัฒนาโมเดลเชิงประสิทธิภาพในการประกัน
คุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์
โมเดลสมการโครงสร้างเชิงพหุ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพันธ์ ต้นศรีวงษ์. (2538). วิธีการสอน Teaching methods. ปทุมธานี : สกายบุ๊กส์.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2543). รายงานการวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาระบบการ
ประเมินผลภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ.
- อติพร ทองหล่อ. (2546). รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจอาจารย์พยาบาล
สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อังค์วรา วงษ์รักษา. (2549). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา
คุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานจากการประเมินคุณภาพ
ภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2543). การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษา
ของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.
กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา.
- อำรุง จันทวานิช. (2542). การศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: โอเอส พริ้นติ้งเฮาส์.
- อำรุง จันทวานิช. (2547). แนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่...
โรงเรียนคุณภาพ. กรุงเทพฯ:สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา.
- Barber and Michael. (2009). The Challenge of Achieving World Class
Performance: Education in the 21st Century. Minneapolis.
- Morrow and Wilson. (1961). A review of children's reports of parent behaviors.
Psychological Bulletin, 71(3): 222-236.